

Kreativt program

- kæledæggen eller møgungen ?

Af Ulla Wogensen, Frederiksberg HF-kursus

Erfaringer med og overvejelser om undervisning på idræt tilvalg i eksamensdisciplinen kreativt program.

Nogle forslag til elementer og kvaliteter man kan arbejde med som gør det muligt dels at adskille kreativt program fra disciplinen musik & bevægelse, dels at opstille nogle bedømmelseskriterier til eksamen.

At navigere i kaos...?

Når man skal undervise i kreativ bevægelse på idræt tilvalgsniveau med henblik på at eleverne kan gå til eksamen i kreativt program har man, rent bekendtgørelsesmæssigt, ikke meget at støtte sig til.

I vejledningen til eksamensbekendtgørelsen fra 1995 står der blot følgende :

”Det kreative program, der /.../skal være udformet af eksaminanderne selv og skal *forevises i grupper*, ledsages af en synopsis. Programmet kan bygge på en *ide eller et handlingsforløb til musik og/eller lydledsagelse* og skal vise *eksaminandernes evne til at udtrykke sig med kroppen og/eller anvende musik/lyd.*” (Mine udhævninger)

Ikke så sært at der hersker nogen usikkerhed inden for området, og at mange har mest lyst til at undsige 'barnet'.

Udgangspunktet for min artikel er at det vil være synd at smide 'barnet' ud med badevandet, da jeg er enig i hvad der står i gymnasievejledningen : ”Idrætsfaget er velegnet til at udvikle elevernes kreativitet.” Der er efter min mening mange kvaliteter i at arbejde kreativt med netop den type elever vi har nu, som en afveksling fra de mere reproducerende /imiterende tekniktræningsøvelser der jo ellers udgør en stor del af idrætsundervisningen.

Det følgende er derfor mit bud på hvordan jeg synes man kan udfolde det der trods alt står i vejledningen, konkret i undervisningen og gøre det evaluérbart til eksamen. Egentlig synes jeg ikke det hele behøver at opleves så kaotisk.

Kreativt program : en hybrid.

Den ballast jeg selv har med mig i min undervisning, er at jeg har lavet gymnastik og danset inden for

mange forskellige genrer igennem hele mit liv, men ikke desto mindre synes jeg det er vigtigt at holde fast i at udfærdigelsen af et kreativt program ikke bør kræve dansebaggrund.

Hermed mener jeg at inspiration til arbejdet med kreativt program ikke udelukkende kan hentes i danseverdenen, da det dels udelukker for mange elever fra at udfolde deres kropslige, ekspressive potentialer, dels gør det svært at skelne kreativt program fra disciplinen musik & bevægelse.

Som aktiviteten er beskrevet i

vejledningen befinder vi os i et grænseområde mellem gymnastik/dans og drama, dvs. der er berøringsflader til begge sider, men det er alligevel hverken eller, og vægtningen mellem berøringsfladerne er ikke angivet i vejledningen. Blot er det selvfølgelig klart at det er kroppen der er udtryksmidlet. Det er *kropsligt ekspresivt arbejde* der er på dagsordenen – ingen tvivl om det! Men der er ingen krav om at skulle bruge musik på en (danseagtig), taktfast måde hvor man udfører bestemte trin. Bemærk nemlig at musik kan

erstattes med det der kaldes 'lydledsagelse' (det vender jeg tilbage til).

Kropslig kommunikation kræver indlevelse og timing

Hvis det skal give mening at arbejde med og forevise det kreative program i grupper, må der efter min mening i undervisningen sættes fokus på *at kunne turde kommunikere* ved at forholde sig kropsligt til hinanden. Den særlige udfordring ligger så i at arbejde med egenskaber og teknikker som *kontakt og improvisation, indlevelse og timing*, og det vil videre sige: *koncentration, opmærksomhed og lydhørhed* over for hinanden.

Disse kvaliteter (og kompetencer) kan man arbejde med i forskellige kropsøvelser hvor man kan hente inspiration i de mange forskellige bevægelsesverdener hvor man forholder sig tæt og opmærksomt til hinanden, f.eks. indenfor drama, gymnastik, dans, kampsport (f.eks. Capoeira) og forskellige former for stagefight, stunt, breakdance m.m. Men også bevægelsesmønstre fra andre skoleidrætsdiscipliner hvor man forholder sig til hinanden kan danne afsæt for kreative bevægelsesmønstre.

Hvor hovedvægten bliver lagt, afhænger delvis af lærerens forud-



sætninger, men også af hvad eleverne selv har med i bagagen. Mange af vores elever har jo æstetisk-kreative evner som kan udfoldes inden for de rammer vi afstikker. Kreativt program er en disciplin hvor elever med erfaring inden for moderne kropskultur og -bevægelse (f.eks. hele streetkulturen) har god mulighed for at realisere deres kunnen inden for idrætsfagets rammer – og det bør vel være lige så legitimt som at have krops- og teknikerfaringer fra den mere traditionelle idrætsverden...

Rammer for det kreative kropsarbejde

Helt afgørende er det i hvert fald – som også bidragsyderne i dette nummer påpeger – at læreren udstikker *rammer* for arbejdet – herunder mere eller mindre bundne småopgaver. (Det er selvfølgelig en dødssejler at sige : ”Bare gør som din krop føler...!”)

Det giver tryghed at arbejde inden for rammer der er ret nøje definerede, og her er *Labans bevægelseslære* jo altid brugbar, idet den kan bruges til at definere i hvilke forskellige planer, med hvilke forskellige dynamikker, med hvilken brug af rummet osv. eleverne skal udvikle bevægelser. Og denne konkrete træning formidler en bevidsthed



om virkemidler indenfor bevægelsesverdenen der er essentiel når man selv skal lave et kreativt, kropsligt ekspressivt program af en vis kvalitet.

Idé og forløb

Hvis Labans bevægelseslære er et pædagogisk og didaktisk ’must’ inden for danseverdenen, hvordan opretholder vi så forskellen på et

danseprogram og et kreativt program?

Mit bud på denne skelnen er at tage det seriøst at det i vejledningen foreslås at programmet kan bygge på *en idé/ét handlingsforløb*. Altså: der er et bagvedliggende koncept, en idé som man kan redegøre for (i synopsen), og som kan udfoldes *údrykkes* kropsligt. Ydermere mener jeg personligt at man skal bestræbe sig på at ideen faktisk udfoldes i et *forløb*, altså en form for historie.

Opbygningen af det gode forløb *den* gode historie (som eleverne f.eks. kender fra danskundervisningen) med elementerne anslag, problem ~~konflikt~~, konfliktoptrapping, klimaks og udtoning sikrer en dynamik fordi man kommer rundt i flere dele af følelses- og stemningsregisteret.

Lydledsagelse

Et andet særtræk ved kreativt program er som nævnt at lydledsagelsen ikke behøver at være decideret musik (det ved jeg godt moderne dans heller ikke altid er). Men altså : i mit stadige forsøg på at holde fast i en skelnen mellem kreativt program og musik & bevægelse vil jeg mene at man kan tillade sig at arbejde meget kreativt med lydkulissen i et kreativt program – og at



det vel at mærke er en kvalitet at gøre det.

Når eleverne har en eller anden grundide til en historie/ét forløb, er det iflg. min erfaring en god ide at hjælpe dem med at sætte ord på hvilke følelser/stemninger der er i den historie som skal udtrykkes/kropsliggøres.

Helt konkret har jeg oplevet at mange elever arbejder rigtig godt med at kropsliggøre aggressive stemninger, bl.a. fordi man kan arbejde meget håndfast med teknikker fra f.eks. kampsport, stagefight m.m. I dette følelsesmæssige

hjørne kan det derfor være en god ide at starte, for er man først kommet godt i gang med de kropslige udtryk, tør man efterhånden også udforske og udtrykke andre følelser.

I forlængelse af kropsarbejdet kan man så spørge: hvilke lydudtryk kunne vi forestille os kunne forstærke disse følelser og stemninger? Det kan være en bestemt type musik, men det kan også være en helt anden form for lydkulisse (f.eks. bulder og brag, maskinlyde, billyde, fuglelyde osv. osv. Mulighederne er mangfoldige, og på musik-

bibliotekerne kan man finde alle mulige lydspor der kan klippes sammen.

Hvis eleverne kan få en eller anden selvproduceret, sammenklippet lydculisse til at matche med de forskellige 'scener' de opfører/udtrykker, så synes jeg der her ligger en særlig kvalitet for kreativt program. Hvorvidt de mestrer timingen i relationen mellem lydculisse og kropsudtryk samt aktøerne imellem, er efter min mening udtryk for et stykke arbejde der kan evalueres/bedømmes ligesåvel som bestemte trinkombinationer i musik & bevægelse kan det.

Forslag til bedømmelseskriterier :

I forlængelse af ovenstående overvejelser vil jeg derfor mene at følgende bedømmelseskriterier for evaluering af kreativt program, kan opstilles:

- Idéoplægget og forløbsopbygningen (jf. elevernes synopsis)
- Kropsarbejdet (kropsudtryk, forskellige bevægelseskvaliteter, ekspressivitet, særlige tekniske kvaliteter)
- Udnyttelse af rummet, forskellige planer, af hinanden af musikken / lydledsagelsen, evt. rekvisitter
- Timing og overgange

Interkollegial respekt og åbenhed

Udgangspunktet for evalueringen må imidlertid først og fremmest være: *lydhørhed og respekt for det læreren har valgt at arbejde med sammen med eleverne*. Men når det er sagt kræver det så også at læreren *er gået ind i arbejdet med dette område*, og at det kommunikeres til censor hvad der er lagt vægt på, og dermed hvad bedømmelseskriterierne med rimelighed kan være.

Så: tydelighed og åbenhed dels i forholdet mellem lærer og elever, dels i forholdet mellem lærer og censor er nødvendigt for at fjerne usikkerheden og berøringsangsten med dette undervisningsområde og tage det 'uldne' i bedømmelsessituationen væk som forudsætning for at yde eleverne en fair behandling.

Sig 'ja'!

Idehistorie, kropsarbejde og lydledsagelse hører altså efter min mening helt tæt sammen i et kreativt program. Men man kan starte i et hvilket som helst hjørne alt efter temperament og særlige evner. Alle veje fører til Rom, og 'vejen ad hvilken' er interessant i den kreative proces og må også kort beskrives i elevernes synopsis.

Som Dr. Break formulerer det og giver ideer til i interviewet :

"Man må lære at tage det ind fra de forskellige bevægelsesverdener som man hver især kan bruge og kan stå inde for."

Min erfaring er at det vigtigste skred i processen sker der hvor eleverne siger 'ja' til at gå med på 'legen' både kropsligt og intellektuelt. Når først de har sagt 'ja', begynder ideerne og associationerne at rulle, og det resulterer ofte i meget fine kropslige præstationer.

Det er min fornemmelse at der også ville ske et voldsomt skred hvis nogle flere idrætslærere sagde 'ja' til at gå ind i processen.

Der er hverken grund til at behandle kreativ bevægelse og kreativt program som speciel kæledægge eller møgunge. Lad os behandle 'barnet' professionelt, sobert og seriøst på linje med de andre discipliner vi underviser i. De er jo heller ikke alle vores yndlingsbørn.

Min udgangsbøn er derfor: Lad os få nogle flere kursustilbud der tilbyder konkrete øvelsesforslag og grundelementer fra forskellige bevægelsesverdener som den enkelte derefter kan kombinere på mange forskellige måder i udarbejdelsen af de kreative programmer.

Vi ses på kursus!